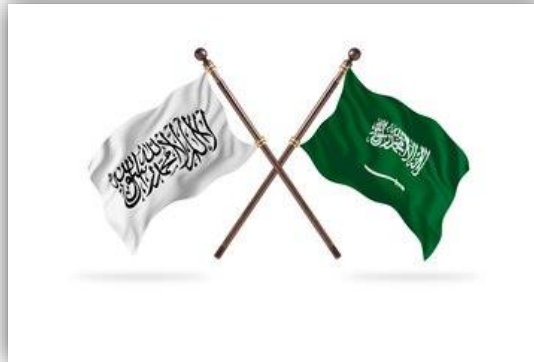

تحلیل هفته

شماره: 472

(23 - 29 حمل 1404 هـ ش)

نگاهی به روابط امارت اسلامی افغانستان و عربستان سعودی

این نشریه هفته‌وار، تحلیل رویدادهای مهم سیاسی، اقتصادی، امنیتی و اجتماعی افغانستان و منطقه است که به زبان‌های پشتو، دری، انگلیسی و عربی توسط مرکز مطالعات استراتژیک و منطقه‌ای تهیه و نشر می‌گردد.

آنچه درین شماره می خوانید:

- نگاهی به روابط امارت اسلامی افغانستان و عربستان سعودی 3
- سابقه روابط امارت اسلامی و عربستان سعودی 3
- فرستادن سگنال های مثبت از جانب ریاض برای جلب توجه امارت اسلامی 4
- واکنش مثبت امارت اسلامی به سگنال های ریاض 5
- جذابیت های دوجانبه برای ازسرگیری روابط میان کابل و ریاض 5
- پیامدهای داخلی و منطقه ای نزدیک شدن کابل و ریاض 7
- نتیجه گیری 7
- پیشنهادات 8

نگاهی به روابط امارت اسلامی افغانستان و عربستان سعودی

مقدمه

در این اواخر شاهد سفر دو مقام بلند پایه امارت اسلامی یعنی ابتدا سفر خلیفه سراج‌الدین حقانی از رهبران کلیدی امارت اسلامی و وزیر امور داخله و مولوی امیرخان متقی، وزیر امور خارجه به عربستان سعودی هستیم. هرچند دلیل اولیه این سفرها ادای عمره بیان شده اما با توجه به اینکه چندی پیش‌تر عربستان سعودی مجدداً سفارت خود را در کابل بازگشایی کرد می‌توان زوایای دیگری نیز در این ماجرا مشاهده نمود؛ به‌خصوص اینکه با بازگشت مجدد امارت اسلامی به قدرت فضای سردی بر روابط دو کشور حاکم بود، تا جایی که عربستان سفارت خود را در کابل تعطیل کرده و از این طرف امارت اسلامی نیز به آن کشور توجهی چندان از خود نشان نداد. با این حال در این اواخر چنین برداشت می‌شود که دو طرف عزمی در برقراری و گسترش تعامل دارند که آنرا می‌توان در بازگشایی سفارت عربستان در کابل و سفر دو مقام بلند پایه امارت اسلامی اول وزیر امور داخله و سپس وزیر امور خارجه امارت اسلامی به عربستان به خوبی مشاهده کرد. پرسش اساسی این است که این دگرگونی در روابط دو طرف حاکی از چه مسائلی است؟ یا اینکه چه جذابیت‌هایی در بین وجود دارد که هر دو طرف را متمایل به داشتن روابط خوب کرده است؟ به نظر می‌رسد مسائل زیادی وجود دارد که هر دو طرف را مشتاق به برقراری تعامل نزدیک‌تر کرده که در این مقاله به آنها پرداخته خواهد شد اما قبل از پرداختن به آنها لازم است تا نگاهی به پیشینه روابط دو طرف انداخته، مهمترین دلایل سردکننده روابط دو طرف مورد بررسی قرار گیرد.

سابقه روابط امارت اسلامی و عربستان سعودی

زمانی که در اواسط دهه ۱۹۹۰ عربستان سعودی از شروع جنگ‌های داخلی میان گروه‌های مجاهدین که بخشی از موفقیت آنها در طول جهاد مدیون و مرهون حمایت‌ها و کمک‌های فراوان عربستان سعودی بود، نا امید و دل‌زده شده، تمایلی به یادآوری آن نداشت. تحریک طالبان به رهبری ملا محمد عمر مجاهد ظهور کرد. موفقیت‌های برق‌آسای تحریک طالبان در برچیدن گروه‌های باهم درگیر در ولایت‌های جنوبی افغانستان و پیشروی‌های سریع آن به سایر نقاط افغانستان به خصوص کابل توجه عربستان سعودی را به خود جلب کرده و مورد حمایت آن کشور قرار گرفت. پس از تصرف کابل و تشکیل امارت اسلامی عربستان سعودی در کنار دو کشور دیگر امارات متحده عربی و پاکستان آن را به رسمیت شناخت و این به معنای اعلان حمایت سریع، مستقیم و رسمی عربستان سعودی از امارت اسلامی بود. روابط امارت اسلامی و عربستان به همین منوال می‌گذشت تا اینکه حوادث یازده سپتمبر اتفاق افتاده و با تهاجم امریکا به افغانستان عربستان سعودی روابط و تعامل خود با امارت اسلامی را به‌گونه کامل قطع کرد. پس از فروپاشی امارت اسلامی و رویکار آمدن نظام جمهوری، عربستان سعودی روابط خود را با حکومت جدید برقرار کرد. در طول

دو دهه از مبارزه امارت اسلامی علیه حضور امریکا و دولت تحت حمایت آن در افغانستان، عربستان سعودی در کنار امریکا و دولت موجود افغانستان قرار داشته و هیچ گونه تعاملی با امارت اسلامی نداشت و حتی در مواردی اقداماتی علیه آن نیز انجام داد که مهم ترین آن میزبانی از نشست علمای جهان اسلام برای اصدار حکم حرام بودن جنگ در افغانستان بود «اقدامی که به شدت خشم طالبان را برانگیخت».¹ پس از خروج امریکا از افغانستان و رویکار آمدن دوباره امارت اسلامی چنان تصور می شد که با توجه به پیشینه روابط حسنه در دوره اول امارت اسلامی میان دو طرف، روابط میان آنها به گرمی شروع شود اما برعکس آن فضای سردی بر روابط دو طرف عربستان سعودی و امارت اسلامی حاکم گردید. با اینکه ریاض با اختصاص بسته کمکی 30 میلیون دلاری تلاش برای دلجویی از امارت اسلامی کرد اما این اقدام نیز نتوانست جایگاه عربستان سعودی را در سیاست خارجی امارت اسلامی ارتقا دهد. به احتمال زیاد عدم توجه مناسب امارت اسلامی به سعودی باعث شد تا ریاض به بهانه تهدیدات امنیتی سفارت خود را در اواخر سال ۱۴۰۱ در کابل تعطیل کند.²

فرستادن سگنال های مثبت از جانب ریاض برای جلب توجه امارت اسلامی

طبیعتاً امارت اسلامی که برخلاف انتظار بسیاری از کشورها از جمله عربستان سعودی دوباره زمام امور را در افغانستان به دست گرفت و به صورت روز افزون حاکمیت آن در افغانستان تحکیم شده و روابط آن با کشورهای منطقه که برخی از آنها از رقبای جدی عربستان سعودی نیز می باشد رو به گسترش نهاد، عدم داشتن روابط نزدیک با آن برای ریاض چندان خوشایند به نظر نمی رسید. از همین رو ریاض برای احیای روابط خود با امارت دست به کار شد. البته ریاض در برداشتن گام ها به طرف امارت اسلامی همانند دیگر کشورها جانب احتیاط را لحاظ کرده اما برای نشان دادن اراده و علاقه خود مبنی به برقراری روابط محمد بن سلمان ولیعهد آن کشور ملا محمد یعقوب مجاهد را در ضیافت ویژه خود که در جریان مراسم حج برگزار کرده بود دعوت کرده، در ردیف سایر مقامات دولت های اسلامی از وی به گونه رسمی پذیرایی کرد.³ گرچه این پذیرایی در جریان مراسم حج انجام شد اما این اقدام نشانه واضح از اینکه ریاض آماده است با امارت اسلامی تعامل نزدیک داشته باشد قابل تفسیر بود. اقدام کلان و مهم دیگر ریاض در نزدیک کردن خود با امارت اسلامی بازگشایی مجدد سفارت خود در کابل بود که در اواخر سال ۱۴۰۳ انجام شد.⁴ با این اقدام ریاض به گونه واضح نشان داد که نمی خواهد از قافله کشورهای عقب ماند که با امارت اسلامی تعامل و روابط نزدیک دارند. افزون بر این، از لحن اعلامیه ای که در خصوص فعالیت مجدد سفارت سعودی در کابل منتشر شده، بر می آید که ریاض فعالیت خود در افغانستان را همه جانبه و گسترده تعریف کرده است چنانچه در اعلامیه آمده است «بنا بر تمایل حکومت شاهی عربستان سعودی به ارایه تمامی خدمات به مردم برادر افغانستان، تصمیم گرفته شده که نمایندگی کشور شاهی عربستان سعودی در کابل کارهای خود را از تاریخ بیست و دوم ماه دسمبر از سر گیرد».⁵

واکنش مثبت امارت اسلامی به سگنال‌های ریاض

دلایل چرخش رویکرد عربستان سعودی نسبت به امارت اسلامی افغانستان با وجودی که پس از حاکمیت مجدد امارت اسلامی در افغانستان سفر مقامات آن به عربستان به هدف ادای حج امری معمول پنداشته می‌شود اما سفر دو مقام بلندپایه امارت اسلامی به آن کشور می‌تواند به معنای واکنش مثبت به سگنال‌های ریاض ارزیابی شود. طوری که پس از بازگشایی سفارت سعودی در کابل خلیفه سراج‌الدین حقانی از رهبران کلیدی امارت اسلامی و سرپرست وزارت داخله در ماه دلو سال ۱۴۰۳ یعنی یک ماه بعد از بازگشتایی مجدد سفارت سعودی در کابل به عربستان سعودی سفر کرد. با وجودیکه خلیفه سراج‌الدین حقانی در بهار سال مذکور نیز به قصد عمره به سعودی سفر کرده بود اما این سفر می‌تواند در راستای تقویت تعامل دو کشور ارزیابی شود. متعاقب سفر حقانی به سعودی، امیر خان متقی سال ۱۴۰۴ را با سفر به سعودی شروع کرد. علی‌رغم اینکه هدف این سفر ادای عمره بیان شده اما از حواشی آن معلوم شد که مقاصد دیگری چون تقویت روابط میان کابل و ریاض نیز در خور توجه بوده است زیرا بر اساس اعلام منابع رسمی، هدف از این سفر تحکیم روابط دوجانبه، بررسی زمینه‌ای همکاری‌های اقتصادی، رسیدگی به وضعیت مهاجرین افغان در عربستان سعودی و تبادل نظر پیرامون مسایل منطقه‌ای و جهان اسلام عنوان شده است.^۶ اهمیت این سفر در راستای تقویت روابط دو کشور تا آنجا بود که از جانب مقامات سعودی از امیر خان متقی در سطح بالا با پروتوکل‌های تشریفاتی بلندی استقبال صورت گرفت. سطح بلند تشریفات و مسائلی که امیر خان متقی به هدف صحبت بالای آنها وارد سعودی شد نشان‌دهنده این است که هر دو طرف متمایل هستند تا فضای سرد سه سال گذشته حاکم بر روابط فی‌مابین را گرم ساخته و تعامل را در سطح رسمی ارتقا دهند.

جاذبیت‌های دوجانبه برای ازسرگیری روابط میان کابل و ریاض

الف: برای کابل

برای امارت اسلامی نیز داشتن روابط خوب و تعامل گسترده با عربستان سعودی از چند جهت لازم و ضروری می‌باشد. نخست اینکه برای امارت اسلامی به عنوان یک حکومت نوپا لازم است برای به رسمیت شناخته شدن در سطح بین‌المللی رابطه خود را با تمام کشورها تأمین کند به خصوص کشوری مانند عربستان سعودی که می‌تواند در زمینه به رسمیت شناسی امارت اسلامی بسیار موثر باشد زیرا عربستان سعودی به عنوان یکی از کشورهای کلیدی جهان اسلام که اتفاقاً در سازمان کنفرانس اسلامی نیز نفوذ بسیار بالایی دارد در زمینه سرعت بخشیدن به روند شناسایی بین‌المللی امارت اسلامی می‌تواند بسیار موثر باشد. موضوع دوم این است که عربستان مقصد بسیاری از کارگران افغان است که در سال‌های اخیر کاملاً مورد بی‌توجهی قرار گرفته اند. امارت اسلامی می‌تواند از فرصت‌های به‌جود آمده در این زمینه استفاده کند و علاوه بر آن، با

توجه به وضعیت کارگران افغان مقیم در سعودی تلاش نماید تا توافقات دیگری میان دو طرف برای اعزام کارگران افغانستان به عربستان سعودی انجام شود. بحث دیگر موضوع اقتصادی است. همچنان که افغانستان برای عربستان سعودی جذابیت بالایی اقتصادی دارد، فرصتهایی نیز در این زمینه برای افغانستان وجود دارد. افغانستان برای عملی کردن فرصتهای اقتصادی کلان خود نیاز دارد تا توجه کشورهای با ظرفیت بالا؛ چون عربستان سعودی را جلب کند و این کار مستلزم داشتن تعامل نزدیک با آن است. از طرف دیگر امارت اسلامی که یکی از سیاستهای کلیدی آن جلب و جذب سرمایه‌گذاری خارجی است ایجاب می‌کند تا با عربستان سعودی تعامل و روابط نزدیک برقرار داشته باشد. نهایتاً موضوع مهم دیگر این است که با توجه به جایگاه بلند عربستان سعودی در معاملات و معادلات جهانی و منطقه‌ای به خصوص رابطه گرمی که ریاض با کشورهای غربی به‌ویژه ایالات متحده امریکا دارد، این کشور می‌تواند به عنوان لابی و میانجیگر خوب میان امارت اسلامی و غرب واقع شود. عربستان می‌تواند در تغییر رویکرد کشورهای غربی به خصوص امریکا در قبال امارت اسلامی نقش بسیار خوبی ایفا کند و این زمانی محقق می‌شود که کابل با ریاض رابطه گرم و نزدیکی داشته باشد.

ب: برای ریاض

با وجودی که نگاه کلی این مقاله این است که امارت اسلامی با توجه به مسائلی که وجود داشت در ابتدا تمایل آنچنانی برای تامین روابط نزدیک با ریاض را در دستور کار نداشت اما این نمی‌تواند به معنای معاندت با عربستان سعودی باشد و یا اینکه امارت اسلامی خیال داشتن روابط خوب با آن کشور را از سر دور کرده باشد بلکه بیشتر به این معناست که ظاهراً امارت اسلامی برداشتن گام اول را به ریاض واگذار کرده بود. ارزیابی کلی ریاض در دو سال گذشته از قطع روابط با امارت اسلامی این بود که آن کشور نمی‌تواند با رویکرد دوری از افغانستان به برخی از اهداف سیاسی و اقتصادی خود در منطقه نائل آید. عربستان سعودی به عنوان یکی از قدرت‌های اصلی منطقه با توجه به اینکه خاورمیانه و کل جهان اسلام درگیر مسائل بسیار زیادی است که نیل به برخی از مهمترین آنها بدون نزدیک بودن به افغانستان ممکن و میسر نخواهد بود. در این زمینه چند محور قابل طرح است. محور اول نوع رقابتی که عربستان سعودی با کشورهای چون ایران، قطر، ترکیه و حتی امارات متحده عربی دارد. در حالی که تمام کشورهای مذکور روابط و تعامل نزدیک و گرم با امارت اسلامی دارند عربستان سعودی از این قافله به شدت عقب مانده بود و این به معنای انفعالی در سیاست خارجی عربستان سعودی و دور بودن از معاملات و معادلات منطقه‌ای با محوریت افغانستان بود. بنابراین عربستان سعودی ناگزیر شد برای اینکه دوباره به عنوان یکی از قدرت‌ها و بازیگران مطرح و دخیل در قضایای افغانستان باشد با امارات اسلامی وارد تعامل نزدیک شد. بخش دیگر مسائل اقتصادی است. با اینکه عربستان سعودی در مسائل اقتصادی بیشتر در سطح جهانی متمایل نزدیک شدن با قدرت‌های غربی می‌باشد اما این کشور نمی‌تواند از منافع اقتصادی که در سطح منطقه به خصوص در آسیای مرکزی و آسیای

جنوبی نهفته است صرف نظر کند. اهمیت این موضوع بیشتر از آنجا ناشی می‌شود که با استقرار یک حاکمیت با ثبات در افغانستان زمینه برای عملی شدن پروژه‌های کلان اقتصادی منطقه‌ای فراهم شده است. بنابراین عربستان سعودی برای داشتن سهم در چنین فضای اقتصادی بزرگ لازم میدانست، تا ابتدا با حکومت موجود در افغانستان تعامل مثبت داشته باشد.

پیامدهای داخلی و منطقه‌ای نزدیک شدن کابل و ریاض

قطعاً با توجه به شرایط افغانستان، دور بودن ریاض از کابل و نزدیک بودن آن نیز، تبعات و پیامدهای مثبت و منفی بر افغانستان و منطقه دارد. در بعد مثبت واضح است که داشتن روابط نزدیک برای هر دو کشور می‌تواند سودآور باشد. امارت اسلامی می‌تواند از ظرفیت‌ها و توانایی‌های ریاض برای تأمین اهداف متنوع خود استفاده کند به خصوص در زمینه مواردی که در بالا توضیح داده شد. از آن طرف نیز برای ریاض تعامل نزدیک با امارت اسلامی خوب است. طوری که توضیح داده شد، ریاض می‌تواند از نزدیک بودن با کابل به برخی از اهداف سیاسی و اقتصادی خود نائل آید. اما این فقط یک جنبه‌ای از ماجرا است؛ جنبه دیگری ماجرا پیامدهای منفی است که از تعامل نزدیک ریاض با امارت اسلامی متوجه افغانستان می‌باشد. مهم‌ترین پیامد منفی امکان تشدید رقابت برخی از کشورهای رقیب سعودی با آن در زمین افغانستان است. ریاض که با کشورهایی چون ایران، قطر و به صورت کم‌رنگ با امارات و حتی ترکیه در رقابت است امکان دارد بخشی از آنرا در زمین افغانستان به پیش برد. همچنین عکس آن نیز صادق است. نزدیک شدن ریاض با امارت اسلامی می‌تواند کشورهای رقیب عربستان به خصوص ایران را تحریک کند چیزی که در گذشته به شدت جریان داشته و تأثیرات منفی بر وضعیت افغانستان گذاشته است. در این زمینه امارت اسلامی باید تدبیر داشته باشد که تا افغانستان بار دیگر میدان بازی و رقابت‌های کشورهای دیگر قرار نگیرد. هرچند امارت اسلامی توانسته در سه و نیم سال گذشته توازن را در سیاست خارجی خود حفظ کند.

نتیجه‌گیری

عربستان سعودی که زمانی یکی از حامیان قدرتمند امارت اسلامی بود با توجه به تغییراتی که در سطح جهانی و منطقه‌ای در خصوص افغانستان رو نما گردید رابطه خود را با امارت اسلامی قطع کرد. آن کشور به مقتضای حالات جهانی که روزگاری علیه امارت اسلامی بود تلاش کرد تا مبارزه امارت اسلامی در افغانستان را کاری غیر شرعی جلوه دهد. پس از استقرار مجدد امارت اسلامی عربستان سعودی نتوانست جایگاه مناسب در سیاست خارجی آن به دست آورد اما آن کشور با توجه به تحکیم حاکمیت روز افزون امارت اسلامی در افغانستان به این نتیجه رسید که باید نگاه خود را به امارت اسلامی دگرگون ساخته و روابط خود را با آن از سر گیرد. با اینکه عربستان سعودی به دنبال تأمین منافع سیاسی، اقتصادی و امنیتی خود است اما برای امارت اسلامی نیز فرصتی خوب است که با برقراری روابط نزدیک با عربستان سعودی با توجه به

جایگاه سیاسی و اقتصادی و بین‌المللی که آن کشور دارد از آن استفاده مثبت نماید. نهایتاً اینکه با توجه علاقه ریاض به داشتن روابط خوب با امارت اسلامی که در رفتار آن کشور به وضوح قابل مشاهده است امارت اسلامی تلاش نماید که استفاده بهینه از آن نماید. بااینکه واکنش‌ها و اقدامات امارت اسلامی در زمینه مناسب است اما می‌باید از چنین فرصتی استفاده حداکثری صورت گیرد. البته لازم به یاد آوری است که امارت اسلامی نباید اجازه دهد که کشورها به‌خصوص سعودی از افغانستان برای پیشبرد اهداف رقابتی خود با دیگران استفاده کند چیزی که همواره بلای جان افغانستان بوده است.

پیشنهادهات

با توجه به مباحث این نوشتار پیشنهاد می‌شود که:

1. امارت اسلامی از فضای به‌وجود آمده در روابط دو کشور مسلمان (افغانستان و عربستان سعودی) در راستای توسعه روابط سیاسی و اقتصادی خود استفاده مطلوب نماید؛
2. ضرورت است جهت رسیدگی به وضعیت مهاجران و کارگران افغان مقیم سعودی توجه بیشتری شده و توافقاتی در زمینه‌ای اعزام کارگران افغان به سعودی به شکل قانونی صورت گیرد؛
3. امارت اسلامی می‌تواند از جایگاه بلند عربستان در سازمان کنفرانس اسلامی در راستای کسب مشروعیت از طریق آن سازمان در میان کشورهای اسلامی استفاده نماید؛
4. امارت اسلامی با نزدیک شدن با عربستان سعودی می‌تواند از آن کشور برای میانجی‌گری در راستای تغییر نگاه و مواضع کشورهای غربی به‌خصوص ایالات متحده استفاده نماید؛
5. امارت اسلامی در زمینه استفاده شدن به‌عنوان یک ابزار در بازی‌های منفی منطقه‌ای که میان سعودی و رقبای آن وجود دارد، به شدت محتاط باشد.

منابع

1. نگاهی به رویکرد احتمالی عربستان به حکومت طالبان. سایت بررسی تحولات افغانستان. تاریخ نشر ۱۴۰۲/۶/۱۲ قابل دسترسی: <https://afgreview.com/%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%DB%8C/%D9%86%DA%AF%D8%A7%D9%87%DB%8C-%D8%A8%D9%87-%D8%B1%D9%88%DB%8C%DA%A9%D8%B1%D8%AF-%D8%A7%D8%AD%D8%AA%D9%85%D8%A7%D9%84%DB%8C-%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D8%A8%D9%87-%D8%AD%DA%A9%D9%88>
2. ماجرای تعطیلی سفارت عربستان در کابل چیست؟ خبرگزاری ایرنا. نشر شده ۱۴۰۱/۱۱/۱۸ قابل دسترسی: <https://www.irna.ir/news/85022567/%D9%85%D8%A7%D8%AC%D8%B1%D8%A7%DB%8C-%D8%AA%D8%B9%D8%B7%DB%8C%D9%84%DB%8C-%D8%B3%D9%81%D8%A7%D8%B1%D8%AA-%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D8%AF%D8%B1-%D8%A9%D8%A7%D8%A8%D9%84-%D8%A6%DB%8C%D8%B3%D8%AA>
3. طالبان: بازگشایی سفارت عربستان در کابل گام مهمی در تقویت روابط بین دو کشور است. خبرگزاری ایرنا، تاریخ نشر ۱۴۰۳/۱۰/۳
4. دسترس:

<https://www.irna.ir/news/85698520/%D8%B7%D8%A7%D9%84%D8%A8%D8%A7%D9%86-%D8%A8%D8%A7%D8%B2%DA%AF%D8%B4%D8%A7%DB%8C%DB%8C-%D8%B3%D9%81%D8%A7%D8%B1%D8%AA-%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D8%AF%D8%B1-%DA%A9%D8%A7%D8%A8%D9%84-%DA%AF%D8%A7%D9%85-%D9%85%D9%87%D9%85%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%AA%D9%82%D9%88%DB%8C%D8%AA-%D8%B1%D9%88%D8%A7%D8%A8%D8%B7>

⁵ استقبال امارت اسلامی از بازگشایی سفارت عربستان سعودی در کابل. سایت طلوع نیوز، تاریخ نشر ۱۴۰۳/۱۰/۳ قابل دسترسی:

<https://tolonews.com/fa/afghanistan-192271>

⁶ سفر رسمی وزیر امور خارجه امارت اسلامی به عربستان سعودی؛ گامی مهم در تقویت روابط کابل و ریاض. خبرگزاری صدای افغان (اوا) تاریخ نشر ۱۴۰۴/۱/۱۶ قابل دسترسی:

<https://www.avapress.com/fa/news/311637/%D8%B3%D9%81%D8%B1-%D8%B1%D8%B3%D9%85%DB%8C-%D9%88%D8%B2%DB%8C%D8%B1-%D8%A7%D9%85%D9%88%D8%B1-%D8%AE%D8%A7%D8%B1%D8%AC%D9%87-%D8%A7%D9%85%D8%A7%D8%B1%D8%AA-%D8%A7%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%DB%8C-%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D8%B3%D8%B9%D9%88%D8%AF%DB%8C-%DA%AF%D8%A7%D9%85%DB%8C-%D9%85%D9%87%D9%85-%D8%AA%D9%82%D9%88%DB%8C%D8%AA-%D8%B1%D9%88%D8%A7%D8%A8%D8%B7-%DA%A9%D8%A7%D8%A8%D9%84-%D8%B1%DB%8C%D8%A7%D8%B6>

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقوی یک نهاد مطالعاتی غیردولتی و غیرانتفاعی می باشد که در سال ۱۳۸۸ خورشیدی در شهر کابل بنیان نهاده شده است. این مرکز از طریق پژوهش های دقیق و بی طرفانه خویش به منظور ارزیابی و غنای پالیسی ها در افغانستان و منطقه فعالیت می کند.

ارتباط با ما:

ایمیل: info@csrsaf.org

وب سایت: www.csrsaf.org

+93780618000

تماس: +۹۳۷۸۰۶۱۸۰۰۰

www.csrsaf.org

info@csrsaf.org